

Konečná: Evropa by se měla zastavit a ujasnit si, co chce do budoucna

29.2.2024 - Igor Záruba | PROTEXT

Tvrdíte, že vás hodně ovlivnili rodiče. Můžeme začít tím, jak vás ovlivnili, v čem vás nasměrovali?

Určitě mi dali hodnoty v tom, že mě vždycky učili, že člověk se má zkusit umět dohodnout, že má hledat kompromisy, že svět není černobílý. Vždycky jsem byla vychovávána v duchu "pomáhat". Vyrůstala jsem na malé vesnici, kde jsme se všichni znali a vždycky tam fungovalo takové to propojení. Když někdo něco potřeboval, tak mu šla pomoci celá ulice nebo bytovka. Myslím, že to jsou stejné hodnoty, které se snažím uplatňovat v politice. Troufnu si říct, že jsem žena kompromisu, že se snažím hledat cestu, aby se ti lidé dohodli. A to bylo určitě to, co mi rodiče dali, a co se mi v politice hodí. Na druhé straně to byli právě mí rodiče, kteří mi říkali, ať do politiky nikdy nechodím, protože to není spravedlivý svět, kde se měří podle toho, jak si kdo co odpracuje.

Takže nakonec došlo na tu politiku jakoby navzdory?

Spíše náhodou. Moje asi první zkušenost s politikou byla válka v Jugoslávii, kdy jsem se začala nějak aktivizovat. Tehdy nebyly sociální sítě, každý měl tak trochu e-mail, vydávaly se různé zpravodaje... V té době jsem přišla do Brna, a byla to doba, kdy se jsme se bavili školním, o zvyšování cen MHD pro studenty apod. Hledala jsem platformu, kde jsem se mohla angažovat – třeba právě třeba proti tomu školnímu, které já jsem považovala za něco šíleného. Nepocházím z bohaté rodiny, a mí rodiče byli v situaci, kdy by si na placení školného asi museli vzít půjčku, nebo bych si ji vzala já. Nedokázala jsem si to představit, a vytvořila se skupina lidí, kteří proti tomu začali bojovat. Nebudu říkat, že jsem neznala lidi z KSČM, protože můj táta i máma byli členové strany, a tak když se plánovaly volby v roce 2002, přišli za mnou a říkali: Ty děláš v Brně takové a takové aktivity, nechceš jít do voleb? Já to brala ve smyslu: No jasně, potřebují někoho na kandidátku... Volby v KSČM řešilo asi šest okresů, a můj okres mě navrhl, přesto že jsem nebyla ani členkou strany. Nakonec to byly v roce 2002 jedny z nejúspěšnějších voleb, které KSČM absolvovala. A tak jsem se octla v Poslanecké sněmovně. Rozhodně to nebylo cíleně, s úmyslem stát se poslankyní. Bylo to takové řízení osudu.

A velmi podobně to bylo vlastně i s evropskými volbami. Já byla hrozně drzá a do všeho jsem štourala. Takže potom, když KSČM hledala v roce 2014 lídra své evropské kandidátky, přišli za mnou a říkali: Ty děláš ve výboru pro životní prostředí, kritizuješ domácí směrnice a nařízení, co sem chodí. Vždycky nadáváš, co nám z toho Bruselu ti naši poslanci posílají. Nechceš to zkusit měnit ty věci přímo v Bruselu, když ti nestačí, jak se to mění tady? Já jsem byla velmi akční, což znamenalo občas, že jsem byla upnutá někam výš, jestli to tak můžu v dobrém říct, takže jsem neřekla ne.

Ovšem když jsem odcházela do Evropského parlamentu, tak to byla instituce, kam se odcházelo do důchodu. Jakoby zapomenout na tu aktivní politiku. V roce 2014 jsem měla kolem sebe opravdu spoustu starších kolegů nejenom z vlastní partaje. Všichni byli starší než já... A já si hrozně uvědomovala, že je spousta věcí, které je třeba komunikovat úplně jinak. Pak už přišel ke slovu svět sociálních sítí, přišla doba, kdy se dalo pracovat online, kdy už jste k tomu nepotřebovali žádné televizní štáby. Začalo se to dělat jinak, a kruhy se spojily.

Nicméně vašich 12 let v domácí politice je 12 let, a to není málo... Co jste si odnesla z té dekády a něco působení na české scéně, byla jste takříkajíc způsobila pro Evropu, nebo jste se hodně věcí musela učit od nuly?

Oba ty začátky, ve Sněmovně a europarlamentu, byly hodně podobné. Ve Sněmovně jsem byla napoprvé docela vyděšená, ztrácíte v chodbách i v tom, kde je v těch prostorách ten či onen. Evropský parlament nebyl odlišný. Jestli vám někdo řekne, že za měsíc změní europarlament, tak lže a vůbec neví, o čem ta práce je. Za měsíc nenajdete ani vlastní kancelář, pokud ji nemáte zrovna někde v centrální budově... Já jsem měla pokaždé obrovské štěstí na lidi. Když jsem přišla do české sněmovny, tak tam tehdy bylo snad jednačtyřicet komunistických zákonodárců, z toho dejme tomu polovina zkušených. Já jsem tehdy nastoupila do zahraničního výboru, kde seděl Míla Ransdorf, dále Honza Kavan, Láďa Laštůvka, Honza Zahradil, Cyril Svoboda byl ministrem. To jsou jména lidí, z nichž každý byl pro mě guru zahraniční politiky. A vůbec nechci hodnotit, jestli jsem s nimi souhlasila nebo ne. Lepší složení zahraničního výboru jsem už nikdy potom neviděla. Zažila jsem debaty, které byly ryze věcné, třebaže ideologické, ale měly podstatu a argumenty pro to, proč se nějakou cestou vydat. Nebylo to takové to, jak občas vnímám dnes.

Po roce 2010, kdy nastoupily nové strany, často lidi z ulice, se to změnilo. Když řekli jdeme doprava, tak se šlo doprava, a vůbec je nezajímalo, jaký to bude mít dopad.

Když jsem poté přišla do Evropského parlamentu, tak jsem se vlastně trochu vrátila do toho roku 2002 v Čechách, tedy do doby, kterou jsem si užívala. Vůbec neříkám, že se všemi kolegy z Evropského parlamentu souhlasím. Určitě ne s většinou, protože to, co se tam dnes v rámci zelené ideologie děje, je něco, s čím mám problém. Nikdy bych pro to nehlasovala. Ale z druhé strany je to věcná diskuze. Oni (jiní europoslanci) mají své studie, ze svých univerzit, my máme své studie z jiných univerzit, a ne vždy ten boj bohužel vyhrájeme. Na druhé straně se ta debata vede velmi konstruktivně, a je třeba říct, že ji tam vedou lidé, kteří neprovozují takové to napadání, jaké je zvykem v českém parlamentu. Není to jejich styl, a když se k němu někdo uchýlí, se zlou se potáže. Pro to, abyste prosadili svoje pozměňovací návrhy, potřebujete najít podporu většiny. Jde o obrovské množství lidí. Jsou chvíle, kdy by bylo fajn přijít a někomu vynadat, jenže s takovým přístupem byste pro Českou republiku v europarlamentu nikdy nic nevyjednali. Je to o kompromisech. Zažila jsem to třeba v roce 2017, kdy nám regulérně hrozilo, že v podstatě zrušíme české teplárenství. Jedním vzorečkem, který se upravoval. Jenom díky tomu, že jsem měla šanci sedět u toho stolu jako zástupce své politické skupiny a že mě kolegové z těch frakcí respektovali a poslouchali, se nám to povedlo zachránit. Oni mě poslouchali, nebylo to jako když vám někdo řekne: Ty nás nezajímáš, jsi z malé politické skupiny, my si to odhlasuje silou. Bylo to a je daleko více o věcnosti, a ta se z české politiky bohužel vytrácí.

Do Evropského parlamentu jste se dostala v roce 2014, ve skutečnosti to však byl váš třetí pokus. Dá se říci, že jste si tu Evropu vysnila a šla si za svým cílem?

To asi ani ne. Já byla v těch první dvou hlasováních víceméně doplněním kandidátky. Všichni jsme věděli, že je to o pár lidech, kteří tam prostě přijdou. Napotřetí jsem už byla postavena před volbu, jestli nechci věci měnit a zda bych nelitovala, kdybych to nezkusila. Měla jsem obrovské štěstí, a nikdy to není jenom o mně, šla jsem tam společně s Jirkou Maštálkem a Mílou Ransdorfem, kteří byli matadoři europarlamentu. Znovu to bylo o tom, že to byli lidé, kteří vás naučili spoustu věcí. Šlo o to, že tehdejší nabídka jít do Evropy byla relevantní, ty předešlé byly spíše o snaze podpořit volitelné kolegy.

Vaše politická příslušnost dávala poměrně jasně tušit, do jaké politické skupiny přijdete, je to tak?

Ano, my jsme přišli do frakce Evropská sjednocené levice a Severská zelená levice (GUE-NGL), dneska je to Levice v Evropském parlamentu. Tehdy byla tato skupina více sociální než enviromentální, než je dnes. Politická skupina, byť malá, je důležitá v tom, že máte členství – europoslanec, který zůstane sedět osamoceně, nezmuže nic. Pokud za sebou nemáte frakci,

nemůžete dělat zpravodaje, nejste stínový zpravodaj. To znamená, že nemůžete dané dokumenty ovlivňovat, načítat do nich pozměňující návrhy, vyjednávat o nich. Každá frakce má podle počtu svých členů nějaký čas, který dostává na plénu, a vy se můžete s kolegy v dobrém prát, jestli o tom chcete mluvit vy, nebo někdo jiný. Já jsem z poměrně malé frakce, a proto funguji v pěti výborech, což je trochu šílenost. Ve velkých skupinách se to dá rozdělit mezi více lidí, u nás ne. Takto se ale dostáváte k daleko více věcem. V podstatě se vyslovujeme téměř ke všemu. Naše frakce nám dala šanci se realizovat, a zároveň je jediná, která je tzv. federální. Nikdy jsme v ní nebyli nikým zkoušeni z toho, jak budeme hlasovat, když to velmi zjednoduším. Měli jsme vždycky svobodu ve svém hlasování, a máme ji pořád. Je to o svobodě a zároveň o příležitosti.

Dá se tedy říci, že jste součástí nějakého spektra, které je sice různorodé, ale navzájem se respektuje?

Myslím, že je tady prostě obecně respekt k právu voličů si vybrat, a vůle s těmito vybranými lidmi diskutovat, daleko více než u nás. V Čechách, když nejsou argumenty, tak se použije antikomunismus. V Evropě se mi tohle nikdy nestalo, a to jsem vyjednávala na nejvyšších úrovních. Nikdo se vás ani nezeptal, z jaké politické strany jste. Jste tam za frakci, navíc za jasně danou frakci. V jiných skupinách to mají poněkud složitější, a směrem k blížícím se volbám jsou vnitřní vztahy logicky křehčí.

Léta 2019 až 2024, tedy zatím poslední legislativní období Evropského parlamentu, byla ve znamení krizí, ať už šlo o pandemii, energetiku či válku na Ukrajině. Jak si při jejich překonávání europarlament počínal, co zvládl a co mohl udělat lépe?

Řekla bych, že má stále obrovské rezervy ve všech třech oblastech, které jste vyjmenoval, a celkově především v transparentnosti. Ta zoufale chybí. Ať jsou to smlouvy ve zdravotnictví, na trhu s energiemi. Musíme si říct, jestli se třeba v jistém případě nevrátit k nějakému daleko většímu podílu veřejného vlastnictví. To znamená vlastnictví v rukou státu, protože se ukázalo, že trh v krizi prostě selhal. V souvislosti s Ukrajinou, kde je ve hře spousta čísel a peněz, nebyla žádná kontrola, kam se ty peníze posílají, jakým způsobem budou vyčerpány, jak na ně bude pohlíženo a podobně. Bojíme se lidem říkat, jak to je. Co děláme, proč to děláme a jak to dopadlo.

Protože to mají právo lidé vědět?

Politici jsou placeni z jejich peněz, takže ano. Víím, že se o některé věci možná 95 procent lidí nebude zajímat vůbec, ale zůstává pět procent, kteří to vědět chtějí. Investujeme veřejné peníze do nějakého výzkumu, ať už třeba léčby, vakcín či čehokoliv. A nějaká firma si vyjednává cenu s předsedkyní Evropské komise, a vy to vlastně zaplatíte dvakrát nebo třikrát. Pořád to platíme my všichni. Nejsou to žádné fiktivní peníze, jsou to peníze buď Evropské unie, nebo jde o půjčky, za které ručíme my všichni. To je šílené. Dodneška jsem nepochopila, proč je řada věcí tak strašně tajná. Co je tajného na tom, jakou si vyjednali cenu, kolik máme dodávek, jak dlouho nám budou chodit? Jestliže mi někdo dneska říká, že hlavním cílem pobytu v Evropském parlamentu je boj proti dezinformacím, tak jsme to my, kdo je vytváříme, a to úplně zbytečně.

Čím víc budou ty procesy otevřené, tím víc budou transparentní. A Evropský parlament s nimi. Pustíme tam kamery, ať se lidi podívají, jak se chovají členské státy, jak se chová Parlament jako celek. Co je na tom špatné? Musíme se poučit do budoucna v tom, jak to budeme komunikovat, a že je fér, aby to občané celé EU měli šanci vědět.

A kromě zmíněné absence transparentnosti, jaké vidíte další rezervy?

Mně třeba vadí, že Evropský parlament nemůže navrhovat vlastní legislativu. Tím spíše, že jsme

jediný volený orgán Evropské unie. Mluví se o tom dlouho, ale jako by k tomu nikdo neměl odvalu. Legislativa je v rukou komise, která jedná na doporučení Rady EU. Tedy, že rada schválí nějaké cíle, a komise si to zpracuje do dvaceti, třiceti legislativních aktů, směrnic a nařízení. V europarlamentu máte šanci buďto to shodit úplně ze stolu, na což se málokdy najde většina, anebo si s tím hrajete, složitě to upravujete. Nevidím důvod, proč by Evropský parlament neměl mít také legislativní pravomoc. Ať se to omezí, že půjde o 50 poslanců ze čtyř politických klubů, ale ať to je.

Takto to komise nějak zpracuje, a my jsme postaveni před hotovou věc. Cíle 2050, klimatická neutralita... Zažila jsem už v roce 2017, a je pro mě pořád strašně charakteristické, že když se projednávalo jádro, potkala jsem jednoho ze šéfů s tvrzením, že se Česko musí vzdát uhlí. Já na to: A jak to budeme dělat bez uhlí, když nechceme jít cestou (tehdy odmítaného) jádra? Když nechceme být závislí na (tehdy ruském) plynu? On, že budeme stavět fotovoltaiky a využívat větrníky. Odpověď na můj argument, že na to nemáme přírodní zdroje, nakonec byla: Tak si bude tu energii prostě kupovat. To je přece strašné... Neříkám, že se některé věci nemají sjednocovat, ať už se to týká volného pohybu, ale proč dál a dál ukrajujeme suverenitu členských státům?

Nestřílí se v těchto a jiných případech Evropa takříkajíc do nohy?

Ona už ztratila sama v sobě. Když se podíváte ekonomicky, kam došla za posledních deset let... Ekonomika je základ všeho. Pokud nebudeme mít lidem co dát, když nebudeme mít normální ceny energie, tak nebudou chtít řešit nic jiného. A ta unie, je jako zacyklená sama do sebe, a myslím si, že v tomto má velkou roli komise, která je obrovský moloch a připravuje další a další regulace. Já vlastně nevím, kde to jako může skončit.

Když se bavíte s průmyslem, s lidmi, co dělají třeba inovace v zemědělství apod., tak všichni jdou mimo unii. My si tady hrajeme na to, že vše bude krásné, zelené, čisté, bez všech já nevím čeho, jenže zároveň to možná bude tak strašně drahé, že to nebude mít kdo kupovat... My tady nebudeme mít průmysl, který by vytvářel pracovní sílu a ty platy, a zároveň – a to si přiznejme – tomu nejsme schopni zabránit.

Myslím si, že Evropská unie by se měla zastavit a říci, co vlastně chce do budoucna. Protože jestli chce někoho ještě někde ovlivňovat, tak si prvně musí udělat pořádek doma, a o tom budou i ty evropské volby. Myslím, že to vůbec nebude tak, že zas budeme mít dvě silné frakce, které v podstatě rozhodnou o všem, ale že to může dopadnout opravdu jinak. Lidé nejsou naštvaní jenom u nás, ta naštvanost jde napříč Evropou. Lidé nemají problém se v nějaké fázi omezit, ale nemůžou se omezovat pořád. Tím spíše když vidí, že někteří vydělávají na tom, že se omezují jiní. Evropská unie měla vybudovat silnou střední třídu, která by snižovala rozdíly mezi nejbohatšími a nejchudšími. Děje se přesný opak, jak v České republice, tak v EU. Ve chvíli, kdy jste v téhle situaci, máte podle mě jedinou cestu: zastavit se a přestat dělat blbosti. Jinak se vám to z bortí jako domeček z karet.

Ve chvíli, kdy lidé nebudou cítit, že mají nějakou jistotu, že jsou schopni přežít, tak se vám na jakákoli i dobře míněná opatření z vysoka vykašlou.

Může se to podepsat i na nízké volební účasti?

Samozřejmě. Ale můžou si za to úplně všichni, kteří k tomuto stavu přispěli. Tedy politické skupiny lidovců, socialistů a RENEW, kde je ANO. Ty tři frakce v Evropě vládnu, zvolily si svoje komisaře, mají většinu hlav států a Evropského parlamentu. Když to řeknu velmi zjednodušeně a možná velmi tvrdě: pokud nemáte co do pusy vy sami, tak se nestaráte o to, jestli má váš soused posekanou louku nebo ne, nebo jestli má co do pusy nebo v jakém autě jezdí. Takhle je to nastavené. A ta Evropa bohužel řadou svých opatření způsobila, že se připravila o konkurenční výhodu. O inovaci, o to, aby šly peníze do projektů, které mohly být její budoucností. Evropy. Donutila firmy z pozice byrokracie a

legislativy v podstatě odejít z Evropy. Má to jediný efekt: že Evropa chudne, i v celosvětovém měřítku. A když chudne Evropa, chudnou i její občané.

Krátký videosestřih k tématu evropských voleb:

Mohou nacházející volby sehrát i nějakou očistnou roli, že by posunuly některé věci řekněme na správnější trajektorii?

Dovedu si představit, že pokud by byla většina v Evropském parlamentu jiná než v současnosti, tak i kdyby tam něco dalšího "zeleného" komise donesla, bude vědět, že s tím nemusí uspět a že bude muset s Evropským parlamentem jednat. Dosud komise věděla, že cokoliv ze zeleného balíčku přinese, takže jí to lidovci, socialisté a velká část dalších prostě odhlasují. I když u jedné posledních dvou záležitostí, u pesticidů, musela komise své návrhy nakonec úplně stáhnout, protože si uvědomila, že už na to nebude mít v europarlamentu sílu. Trošku se bojím, že to bylo s ohledem na volby. Poslední hlasování Evropského parlamentu jsou vždycky nejzajímavější, jak někteří kolegové dělají přemety... Možná díkybohu za to. Bylo by fajn tam mít celých pět let lidí, kteří nastaví nějaký nový kurz a řeknou: Pojdme hledat to jednoduché řešení.

Máte ještě vůbec chuť něco zkoušet a změnit? Nebo nechcete odejít od rozdělané práce?

Podařilo se nám dát dohromady pár lidí lidi, o kterých si myslím, že jsou na tuto práci absolutně připraveni, a dávají záruku, že se budou snažit na tyto věci, o kterých jsme se bavili, upozorňovat. Že by se dál neměla omezovat suverenita, že bychom se měli bavit o problémech lidí, kde to všechno začíná. Také bychom se rádi postavili etablovaným stranám jako alternativa pro voliče. Budu moc ráda, pokud se mi podaří tam nejít sama, ale s kolegy, kteří se to budu snažit co nejrychleji naučit. Takto to беру.

<https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/konecna-evropa-by-se-mela-zastavit-a-ujasnit-si-co-chce-do-budoucnosti/2485577>